Vua n□□c Ca Thi b□n tính nhân t□, tr□ n□□c công minh, đ□□c nhân dân tôn kính. K□t hôn v□i hoàng h□u không lâu thì sinh đ□□c m□t hoàng t□ r□t kháu kh□nh, vua vui m□ng đ□t tên con là Na Nh□t Thiên. Hai năm sau, khi hoàng t□ Na Nh□t Thiên đã bi□t đi hoàng h□u l□i sinh đ□□c m□t hoàng t□ th□ hai, đ□t tên là Nguy□t hoàng t□.

Hai chú bé hoàng t□ d□ th□□ng này t□ t□ l□n lên d□□i s□ chăm sóc c□a m□u h□u, nh□ng đ□□ng lúc đáng l□ ph□i t□n h□□ng m□t tu□i th□ vàng son nh□t, thì hoàng h□u b□t h□nh qua đ□i.

Ch□ng m□t v□, con m□t m□, n□i đau bu□n c□a ba cha con không làm sao t□ cho h□t đ□□c. Nh□ng ng□□i ch□t không s□ng l□i bao gi□, n□i cung l□i không có ng□□i cai qu□n, nên vua bu□c lòng ph□i k□t hôn v□i m□t ng□□i đàn bà khác. Ch□ng bao lâu sau, tân hoàng h□u l□i h□ sinh m□t hoàng t□ n□a, đ□t tên là Nh□t hoàng t□. Nhà vua r□t đ□p lòng, nói v□i hoàng h□u r□ng :

- Ái khanh ! Nhân đ□a bé này ra đ□i, ta ban cho nàng m□t đi□u □□c.

- Đa t□ b□ h□ ! Đ□ ch□ t□□ng lai thi□p s□ nói lên đi□u □□c □y.

Đ□□ng lúc □y hoàng h□u không bi□t ph□i xin vua đi□u gì, nên câu chuy□n đình hoãn l□i □ đây.

Ba chàng hoàng t□ theo th□i gian mà l□n lên và thành ng□□i. M□t hôm, hoàng h□u b□ng nhiên đ□a ra yêu c□u c□a mình :

- B□ h□ ! Ngày x□a b□ h□ mu□n ban cho thi□p m□t đi□u □□c, nay con c□a chúng ta đã l□n khôn r□i, xin b□ h□ hãy truy□n ngôi báu cho Nh□t hoàng t□ sau này.

- Nh□ th□ làm sao đ□□c ? Nhà vua kinh d□ tr□ l□i. Hai hoàng t□ l□n c□a ta b□n tính t□t lành, thông minh, tài gi□i, l□i là vai huynh tr□□ng c□a Nh□t hoàng t□, làm sao ta l□i có th□ truy□n ngôi cho con út đ□□c ?

Tuy vua t□ ch□i l□i yêu c□u c□a hoàng h□u, nh□ng bà c□ ti□p t□c nài n□ mãi không thôi, nên vua b□ng s□ r□ng n□u nguy□n □□c c□a bà không đ□□c th□a mãn, bà s□ h□ đ□c th□ gi□t h□i hai đ□a con c□a mình. Ông bèn b□o hai hoàng t□ hãy t□m th□i r□i xa hoàng cung, và bí m□t d□n dò r□ng :

- Ngày Nh□t hoàng t□ ra đ□i, ta có nói s□ ban cho hoàng h□u m□t đi□u □□c, nay hoàng h□u yêu c□u ta ph□i truy□n ngôi báu cho Nh□t hoàng t□ sau này nh□ng ta đã t□ ch□i. Lòng d□ đàn bà v□n nham hi□m, có th□ hoàng h□u s□ sinh ác ý v□i hai con, nên ta mu□n hai con hãy t□m th□i tr□n trong r□ng sâu, đ□i ta băng hà r□i hãy tr□ v□ lên ngôi báu và n□m quy□n ch□p chính.

Hoàng t□ Na Nh□t Thiên không h□ s□ ch□t, nh□ng mu□n cho ph□ v□□ng đ□□c an lòng nên ch□ còn bi□t cùng Nguy□t hoàng t□ bu□n bã t□ giã cha già r□i b□ hoàng cung. Nhà vua □a l□ hôn lên đ□u hai đ□a con tr□□ng, không làm gì khác h□n đ□□c là nhìn chúng nó đi xa. Hai hoàng t□ v□a r□i kh□i cung đi□n thì ch□m m□t v□i Nh□t hoàng t□. Bi□t hai anh s□p ra kh□i thành, Nh□t hoàng t□ nh□t đ□nh đòi đi theo, th□ là ba chàng hoàng t□ cùng nhau h□□ng v□ phía Hy Mã L□p S□n mà đi.

Đ□n t□i chân núi, sau m□t vài ngày v□□t núi băng sông, c□ ba đ□u m□t m□i, ng□i xu□ng m□t g□c cây bên đ□□ng mà ngh□ ng□i. Nh□t hoàng t□ nói v□i Na Nh□t Thiên r□ng :

- Ti□u đ□ m□t quá, mu□n u□ng chút n□□c !

- Đ□□c, đ□ hãy đi mau r□i v□ mau, huynh ch□ đ□ □ đây.

Đ□□c đ□i ca cho phép, Nh□t hoàng t□ ba chân b□n c□ng ch□y mau t□i b□ sông. Đ□ng tr□□c dòng n□□c sông trong v□t, Nh□t hoàng t□ c□m lòng không đ□u, không suy nghĩ gì thêm, bèn nh□y xu□ng s□ng t□m. B□ng nhiên t□ d□□i n□□c n□i lên m□t con th□y quái, tóm l□y Nh□t hoàng t□ mà nói r□ng :

- Nhà ng□□i dám nh□y n□□c sông b□i l□i, ng□□i có bi□t đây là ch□ nào không ? Tr□ ng□□i nào

bi□t đ□□c lý tr□i, ngoài ra không ai đ□□c xu□ng t□m c□.

Thì ra dòng sông này □ d□□i quy□n cai qu□n c□a con th□y quái, phàm ng□□i nào xu□ng n□□c t□m, n□u không ph□i là thánh nhân thông hi□u lý tr□i, thì đ□u b□ th□y quái ăn th□t. Nay Nh□t hoàng t□ b□ h□i nh□ th□ thì c□ng mi□ng không tr□ l□i đ□□c, bèn nói b□a :

- Lý tr□i là m□t tr□i, m□t trăng !

Vì không hi□u lý tr□i nên Nh□t hoàng t□ b□ th□y quái b□t l□i, nh□t trong nhà c□a mình.

Lúc □y, hoàng t□ Na Nh□t Thiên đang ng□i ngh□ d□□i g□c cây, th□y Nh□t hoàng t□ đi lâu quá không v□, trong lòng b□t an nên b□o Nguy□t hoàng t□ đi tìm. K□t qu□ là Nguy□t hoàng t□ cũng xu□ng sông t□m và cũng b□ th□y quái b□t. M□t tr□i đã khu□t sau núi, hoàng t□ Na Nh□t Thiên c□m th□y b□n ch□n lo l□ng nên t□ mình đi tìm hai em. Đ□n b□ sông, ch□ th□y qu□n áo, đ□ v□t c□a hai em mà ng□□i thì không th□y đâu. M□t lúc sau trên m□t n□□c có ti□ng xào x□c, th□y quái n□i lên m□i hoàng t□ Na Nh□t Thiên xu□ng t□m. Nh□ng đ□i hoàng t□ m□i lo nghĩ đ□n hai em, không có lòng d□ nào b□i l□i nên h□i th□y quái :

- Ông có th□y hai em c□a tôi đâu không ?

- Có ch□ ! Th□y quái đáp. Hai c□u □y không hi□u lý tr□i nên b□ ta b□t nh□t l□i r□i. Ta đ□i t□i nay s□ ăn th□t hai ng□□i □y.

- □i ! Sao l□i mu□n ăn th□t chúng nó ! Xin ông hãy th□ chúng nó ra, n□u mu□n ăn th□t thì hãy ăn th□t tôi đây !

Hoàng t□ Na Nh□t Thiên van c□u th□y quái.

- X□a nay, ai không hi□u lý tr□i mà xu□ng n□□c t□m đ□u b□ ta ăn th□t. N□u hôm nay c□u có th□ tr□ l□i đ□□c cho ta, ta s□ tr□ cho c□u m□t trong hai ng□□i em.

- Đ□□c r□i, xin ông c□ h□i.

Th□y quái ng□a m□t lên tr□i, l□n ti□ng h□i :

- C□u có bi□t lý tr□i là gì không ?

- Có đ□ tâm tàm quý, ch□ s□ng đ□i thanh b□ch, ch□ th□ gian t□ch tĩnh, chính là lý tr□i v□y.

Khi đ□i hoàng t□ nói xong b□n câu k□ này, th□y quái t□ v□ r□t vui m□ng mà khen r□ng :

- Đ□i hi□n nhân ! C□u v□a nói lên di□u pháp khi□n cho tâm tôi hoan h□ và thanh t□nh. Nay tôi s□ tr□ cho c□u m□t trong hai ng□□i em, c□u ch□n ng□□i nào?

Hoàng t□ Na Nh□t Thiên tr□ l□i ngay không chút do d□ :

- Xin tr□ l□i em út c□a tôi là Nh□t hoàng t□ !

- L□ ch□a ! C□u thông hi□u lý tr□i mà sao không ch□u th□c hành ? Th□y quái ng□c nhiên h□i. Ông b□ đ□a l□n mà ch□n đ□a nh□, nh□ v□y là hoàn toàn không bi□t "kính tr□ng ng□□i l□n tu□i".

Nh□ng l□i nói c□a th□y quái không h□ làm cho đ□i hoàng t□ nao núng, chàng khoan thai tr□ l□i :

- Th□y quái, đ□ng nói nh□ th□ ! Tôi đã vì □u đ□ mà ph□i b□ cung đi□n. M□u h□u yêu c□u ph□ v□□ng truy□n ngôi cho □u đ□, nh□ng ph□ v□□ng đã t□ ch□i. Vì mu□n b□o toàn m□ng s□ng nên chúng tôi đã ph□i r□i cung đi□n, nh□ng □u đ□ nh□t đ□nh đòi đi theo. N□u hôm nay đ□ cho ông ăn th□t □u đ□, đ□n khi tr□ v□ tôi ph□i ăn nói làm sao đây ? Vì th□ tôi mu□n ông tr□ □u đ□ v□ tr□□c.

L□i nói c□a đ□i hoàng t□ làm cho th□y quái vô cùng c□m đ□ng. Th□y hoàng t□ nhân t□, đ□c đ□ nh□ th□, h□n bèn đem c□ hai tù nhân c□a mình tr□ l□i cho đ□i hoàng t□ đem tr□ v□ cung đi□n.

Hoàng h□u bi□t đ□□c chuy□n này, không nh□ng thái đ□ hoàn toàn đ□i khác, tr□ l□i th□□ng yêu b□o b□c c□ ba anh em, mà t□ đó không bao gi□ còn nh□c t□i vi□c truy□n ngôi cho Nh□t hoàng t□ n□a.

M□t vài năm sau, vua cha băng hà, hoàng t□ Na Nh□t Thiên lên ngôi báu n□m chính quy□n, nh□ng chàng không h□ th□y mình đang □ ngôi v□ vinh di□u c□a m□t ông vua. Chàng phong hai em làm đ□i t□□ng quân lãnh đ□o binh quy□n, và c□ ba cùng nhau h□p tác đ□ tr□ qu□c, đem l□i an l□c cho dân.

Đ□i hoàng t□ đ□□ng th□i chính là ng□□i đã ch□ng đ□□c qu□ Ph□t vô th□□ng sau này. Nh□t hoàng t□ nay là tôn gi□ A Nan, và Nguy□t hoàng t□ chính là tôn gi□ Xá L□i Ph□t.

Sinh t□ vô th□□ng, ng□□i nào nhìn rõ ng□n ngu□n c□a vi□c sinh t□ nh□ hoàng t□ Na Nh□t Thiên, "sinh" không th□y là đáng vui mà "t□" cũng không th□y là đáng bu□n, m□i là ng□□i siêu thoát đ□□c kh□, không, vô th□□ng.

Di□u H□nh d□ch (Theo *Ph□t Giáo C□ S□ Đ□i Toàn*)